

УДК 338.436: 338.532

П. А. Бурковський,
аспірант, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України"

АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПОМ'ЯКШЕННЯ ДИСПАРИТЕТНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В АГРОСЕКТОРІ

P. Burkovskiy,
doctoral student, SI "Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine"

AGROINDUSTRIAL INTEGRATION AS A MEANS OF MITIGATION DISPARITY OF ECONOMIC RELATIONS IN THE AGRICULTURAL SECTOR

У статті розглянуто проблему диспаритетності міжгалузевих відносин в аграрному секторі економіки. Проаналізовано на мікрорівні подолання диспаритетності економічних відносин шляхом застосування різних форм агропромислової інтеграції. Визначено мету створення інтеграційних об'єднань, позитивні та негативні сторони інтеграції та систематизовано основні форми агроформувань. Запропоновано застосування вертикальної інтеграції у формі кооперативних об'єднань.

The paper deals with the issue of disparity of prices into agricultural sector. The article analyzes the micro level of overcoming the disparity in economic relations through various forms of agro-industrial integration. The author defined the goal of integration associations, positive and negative aspects of integration and systematized the main forms of integrated agricultural enterprises. It was proposed the application of vertical integration in the form of cooperative associations.

Ключові слова: паритетність, диспаритет цін, індекс цін, рентабельність, агропромислова інтеграція, кооперативи.

Key words: parity, disparity of prices, price index, profitability, agro-industrial integration, cooperatives.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Диспаритетність економічних відносин між суб'єктами агросектора вже тривалий час залишається однією з найгостріших проблем вітчизняної економіки. Сільськогосподарські товаровиробники недоотримують величезні кошти, що виливається у зниженні мотивації до праці та поступового занепаду власного бізнесу і аграрного сектора в цілому, адже сировинні зони, по суті, є фундаментом для розвитку виробництва, а сільськогосподарські товаровиробники є основою розвитку переробних та торговельних підприємств. Крім того, диспаритетність економічних відносин загострюється незадовільним державним регулюванням агросектору та підтримкою сільгоспвиробників.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями паритетності економічних відносин в аграрному секторі та функціонуванні інтеграційних формувань в різні періоди

займалися такі науковці: Яців І.Б. [2], Пасхавер Б.Й. [4], Саблук П.Т. [8], Гуторов А.О. [9], Томілін О.О. [10], Молдаван Л.В. [13] та ін. Проте потребує більш детального і глибокого дослідження особливості інтеграції як напрямку пом'якшення диспаритетності економічних відносин в агросекторі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є всебічний аналіз диспаритетності економічних відносин в аграрному секторі та пошук найефективніших форм інтеграційних об'єднань задля згладжування нерівності між суб'єктами господарювання в агросфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сутність диспаритетності економічних відносин в аграрному секторі вдало висловив один з президентів США Дж. Рузвельт: якщо в 1912 р. фермер міг відвезти в місто бушель зерна, продати його і купити собі сорочку, то і сьогодні

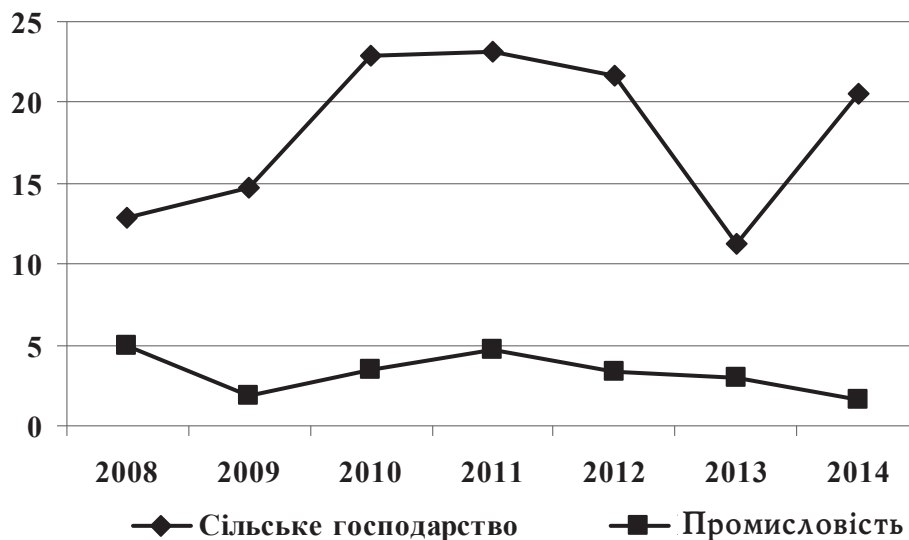

Рис. 1. Динаміка рентабельності сільського господарства та промисловості

Джерело: сформовано на основі даних [3].

годні він повинен бути в змозі відвезти в місто бушель зерна і купити сорочку [1, с. 17]. Таким чином, диспаритетність економічних відносин в аграрному секторі виступає своєрідним гальмуючим механізмом для всієї економічної системи.

Проте існують і протилежні думки щодо існування диспаритетності економічних відносин. Наприклад, Яців І.Б. критично переглядає тезу про наявність диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію аргументуючи це останніми тенденціями щодо підвищення обсягів виробництва сільгосппродукції та відповідного зростання рівня рентабельності продукції рослинництва і тваринництва у сільськогосподарських підприємствах України порівнюючи теперішні показники з 2010 роком [2, с. 27].

Спробуємо прояснити цей суттєвий важливий парадокс, адже ми притримуємося думки, що існування диспаритетності економічних відносин в аграрному секторі схилило "шальки терезів" не на користь сільськогосподарських виробників. Оточені та обділені різного роду промисловими підприємствами, трейдерськими формуваннями та посередницькими структурами сільгоспвиробники втрачають значні прибутки та змушені припиняти господарську діяльність, що нещадно впливає на аграрний сектор України в цілому. Всупереч вищенаведеному цікавим буде порівняння рентабельності сільського господарства та промисловості (рис. 1).

Як бачимо, рівень рентабельності сільського господарства значно вищий ніж рентабельність промисловості. Особливо це підви-

щення характерно для 2014 року. Слід зазначити, що така ситуація не означає покращення справ для сільськогосподарського виробника. Такому зростанню прибутковості виробництва у сільському господарстві сприяла, насамперед, девальвація гривні, адже, навіть не зважаючи на падіння експортних цін, аграрії отримували в два — три рази більшу виручку, ніж у 2013 році. Унаслідок циклічності виробництва сільське господарство отримало найбільші вигоди від падіння курсу гривні. Звичайно, в наступні періоди рентабельність зменшиться, адже частина отриманого прибутку піде на закупівлю факторів, які також зросли в ціні (паливно-мастильні матеріали, засоби захисту рослин, добрива тощо).

Якщо ж брати загальну картину, то значне перевищення рівня рентабельності сільського господарства над промисловістю можна пояснити багатьма факторами, до яких слід віднести:

- низькі витрати на заробітну плату;
- відсутність правильної оцінки основних фондів, що не індексуються;
- наявність значних податкових пільг.

Слід погодитися з академіком Б.Й. Пасхавером, який вважає, що зростання показників виробництва сільськогосподарської продукції та її висока рентабельність сформувалися завдяки зростанню продуктивності земель і живої праці, які й перекривають втрати від диспаритету цін [4, с. 103]. Водночас слід зазначити, що позитивний вплив перелічених чинників виробництва відбувається не сам по собі, а завдяки розвитку матеріально-технічної бази виробництва.

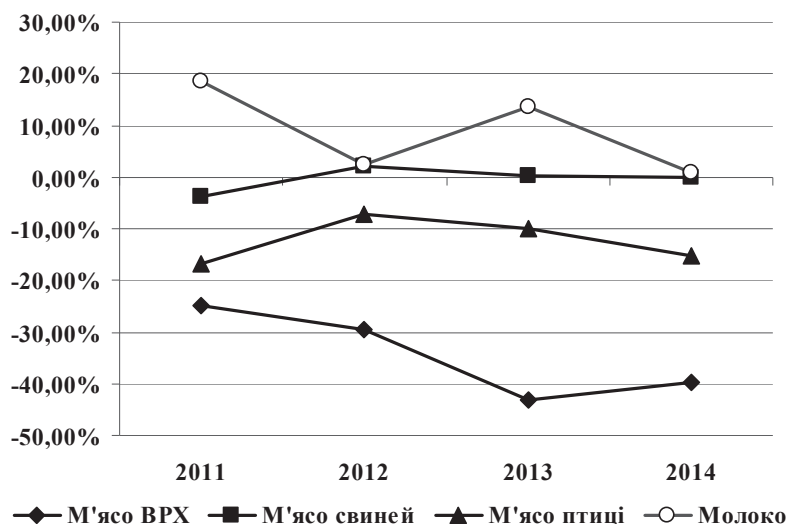

Рис. 2. Динаміка рентабельності деяких видів тваринництва

Джерело: сформовано на основі даних [3; 5; 6].

Іншими словами, перефразувавши знаменитий вислів колишнього президента США Дж. Рузвельта, можна сказати, що хоча зараз і потрібно продати більше бушелів пшениці чи кукурудзи задля того щоб придбати один трактор чи одну сорочку ніж це було у 1914 році, та справа в тому, що в наш час фермери в змозі вирощувати ці бушелі пшениці набагато ефективніше.

Слід зазначити, що такий рівень рентабельності не відображає повної картини усередині галузі. Доцільним було б прибрати з ціни сільськогосподарського виробництва валютний фактор. Аналітики "Українського клубу аграрного бізнесу" перерахували рентабельність сільськогосподарської галузі без урахування курсової переоцінки. І якщо рослинництво очікувано є прибутковим — з огляду на валютний виторг від експорту зернових, то рентабельність основних видів тваринництва, яка реалізується переважно на внутрішньому ринку, від'ємна (рис. 2).

У світовій практиці розвинутих країн проблемі диспаритетності економічних відносин приділяється значна увага. Великий досвід забезпечення паритетності цін накопичений у США, де вперше на національному рівні відбулись спроби викоринити цю проблему. В аграрній історії США цей етап та засоби боротьби лягли під назвою "Доктрина паритетності". На практиці ж у 1933 р. був введений в дію закон про регулювання сільського господарства (Agricultural Adjustment Act), ключовим моментом якого було забезпечення підтримки цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників на основі визначення паритетної ціни на

окремі види сільськогосподарської продукції [7].

Міністерство сільського господарства США намагалось підтримувати ціни близькими до паритетних шляхом доплати фермерам за зменшення з їх боку обсягів посадки урожаю та вирізання поголів'я худоби. Таким чином, зменшення пропозиції та стійкий попит підняв ціни на сільськогосподарську продукцію.

Що стосується теперішньої ситуації, то глибокий аналіз досвіду зарубіжних економічно-розвинутих країн свідчить про широкий спектр заходів, спрямованих на подолання нерівності між суб'єктами аграрного ринку: заставні ціни в США та інтервенційні ціни в ЄС, фермерські кредитні спілки, професійні об'єднання у Франції, інтервенційне агентство у Польщі та ін., що дозволяє структурувати їх за наступними елементами механізму забезпечення паритетності: цінові, бюджетні, податкові, кредитні, страхові та митно-тарифні. Ці елементи, загалом, передбачають комплекс державних заходів, а значить характерні для макрорівня подолання диспаритетності економічних відносин в агросфері. Тому у цій статті спробуємо дослідити нижчий, та не менш важливий рівень пом'якшення наявної ситуації.

Мікрорівень подолання проблеми диспаритетності економічних відносин в аграрному секторі полягає у наступному. Вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники звикли до діяльності, пов'язаної лише зі сферою виробництва сировини. Такий стереотип сформувався в умовах державної адміністративно-командної системи, коли державні підприємства постачали сільському господарству засоби ви-

Таблиця 1. Позитивні та негативні сторони агропромислової інтеграції

Горизонтальна інтеграція		Вертикальна інтеграція	
Позитивна сторона	Негативна сторона	Позитивна сторона	Негативна сторона
Зниження витрат (ліквідація дублюючих процесів)	Зміна зайнятості виробничої структури (при ліквідації дублюючих процесів)	Оптимізація внутрішніх процесів виробництва продукції	Входження до нового ринку (брак досвіду)
Зниження витрат за рахунок ефекту масовості (оптова закупівля)	Зниження рівня диверсифікації	Зменшення витрат виробництва продукції	Залежність від постачальників
Зниження витрат за рахунок зменшення конкуренції і трансакцій	Довгостроковість інтеграційних процесів	Зниження впливу взаємозалежного зовнішнього середовища	Зменшення гнучкості (необхідність врахування потреб власного виробництва)
Використання договорів контрактації, що забезпечує фермерам гарантований ринок збуту, а переробникам – сировинну базу	Заплутаність умов контактів	Створюються сприятливі умови для широкого провадження досягнень науково-технічного прогресу	Зменшення робочих місць у результаті підвищення технологічної оснащеності
	Значні штрафні санкції за невиконання договорів	Збільшення масштабів виробництва та скорочення збиткових підприємств	Витіснення дрібних підприємств
Свобода вибору каналів реалізації продукції	Наявність численних посередників	Створення єдиного апарату управління (забезпечується оптимальне поєднання територіального та галузевого управління)	Втрата інтегрованих підприємств самостійності
Розширення міжгалузевих зв'язків	Вимивання коштів з фермерів	При створенні сільгоспвиробниками своїх переробних виробництв підвищується конкурентоспроможність	Низький технічний і технологічний рівні переробки продукції, що знижує її якість

Джерело: доповнено та розширено автором з урахуванням [10, с. 377].

робництва, здійснювали його обслуговування та закуповували у виробника продукцію для подальшої її переробки і продажу споживачам готових товарів за директивно встановленими цінами, які певною мірою забезпечували відтворювальний процес у сільському господарстві.

У теперішніх умовах, зважаючи на всебічний тиск та незадовільне державне регулювання проблеми диспаритетності, самі сільськогосподарські товаровиробники мають можливості щодо покращення свого становища шляхом виробництва не сировини, як кінцевого продукту, а повноцінної продукції з доданою вартістю, шляхом створення і формування інтеграційних об'єднань. Хоча і цей рівень має безпосередню залежність від державного регулювання агросектору і створення сприятливих умов та законодавства для функціонування інтеграційних агропромислових об'єднань.

Схожої думки П.Т. Саблук, який зазначає, що проблема диспаритетності також полягає в тому, що кінцеві результати сільськогосподарського виробництва формуються в циклі "виробництво — заготівля — переробка — торгівля" і значна частина прибутку сільського господарства "вимивається" іншими галузями. Тому він вважає, що для усунення несправедливості у розподілі прибутків, необхідно сформувати інтегровані структури у вигляді різного типу об'єднань, завданням яких є узгодження інтересів між усіма його учасниками [8].

Таким чином, виникає потреба у чіткій регламентації господарських взаємовідносин між

сільськогосподарськими, зберігальними, переробними, транспортними підприємствами та мережею збуту готової продукції. На початкових стадіях це вирішується за допомогою встановлення міжгосподарських договірних зв'язків (горизонтальна інтеграція), у подальшому — шляхом створення єдиної інтегрованої структури, яка забезпечує замкнутий цикл виробництва (вертикальна інтеграція) [9, с. 121].

Таким чином, основними формами міжгалузевих відносин в агропромисловій сфері є вертикальна та горизонтальна інтеграція. Позитивні та негативні її сторони представлені в таблиці 1.

У законодавстві України немає визначення понять "об'єднання підприємств" чи "інтегрована виробничо-господарська структура". Відповідно до Господарського кодексу підприємства мають право на добровільних засадах об'єднувати свою виробничу, комерційну та інші види діяльності, якщо це не суперечить антимонопольному законодавству України [11].

Головною метою створення інтегрованих формувань є:

- досягнення позитивних структурних зрушень у відповідних секторах економіки шляхом реструктуризації підприємств, ліквідації та реорганізації підприємств-банкрутів;
- формування раціональних технологічних та коопераційних зв'язків;
- забезпечення конкурентоспроможності продукції на основі запровадження матеріало-енерго-ресурсозберігаючих технологій;

Таблиця 2. Основні форми агрооб'єднань в Україні

Види об'єднань	Характерні ознаки			
	Напрями об'єднання	Умови формування	Мета створення	Учасники та їхні взаємовідносини
Асоціація	Горизонтальна	Договірні об'єднання при повній самостійності учасників	Координація діяльності, поглиблення спеціалізації	Централізація окремих функцій. Члени об'єднання можуть входити до інших інтегрованих структур
Агропромислові фінансові групи	Вертикальна	Договірні об'єднання за умови повної самостійності учасників	Реалізація державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва	Повна незалежність учасників. Учасники можуть бути у складі тільки одної ПФГ
Агрофірми	Вертикальна, Горизонтальна	Договірні об'єднання за умови повної самостійності учасників, або за умови створення юридичної особи	Поєднання виробництва сільського сподарської продукції з одним чи кількома видами діяльності	Переробні підприємства підпорядковані агрофірмі як внутрігосподарський підрозділ
Консорціум	Вертикальна, Горизонтальна	Договірні об'єднання за умови повної самостійності учасників, або за умови створення юридичної особи	Розв'язок задач реалізації крупних цільових програм	Самостійність підприємств (промислових і фінансових тощо) крім галузі діяльності, що пов'язана з досягненням цілей об'єднання. Учасники можуть брати участь у діяльності інших об'єднань
Концерн	Вертикальна, Горизонтальна	Договірні об'єднання за умови повної самостійності учасників	Досягнення додаткового економічного ефекту шляхом централізації окремих функцій	Централізація всіх функцій, щільний зв'язок між учасниками – фінансовими, виробничими, науковими організаціями. Учасники можуть брати участь у діяльності інших об'єднань
Холдинг	Вертикальна, Горизонтальна	Статутне об'єднання. Юридична особа	Концентрація капіталу, взаємодія учасників для кращого використання ресурсів	Контроль і управління дочірніми компаніями з боку головної компанії. Можливість має головна компанія
Кооператив	Вертикальна, Горизонтальна	Юридична особа. Договірне об'єднання виробників	Економічний самозахист та збільшення прибутків членів кооперативу	Є неприбутковою організацією, належить сільгоспвиробникам і управляється ними на демократичних засадах

Джерело: систематизовано автором.

— підвищення ефективності використання експортного потенціалу;

— оздоровлення фінансового стану підприємства, поліпшення забезпечення виробництва обіговими коштами;

— збільшення кількості робочих місць, можливість забезпечення зростання оплати праці й підвищення продуктивності праці;

— оптимізація витрат виробництва, зниження собівартості;

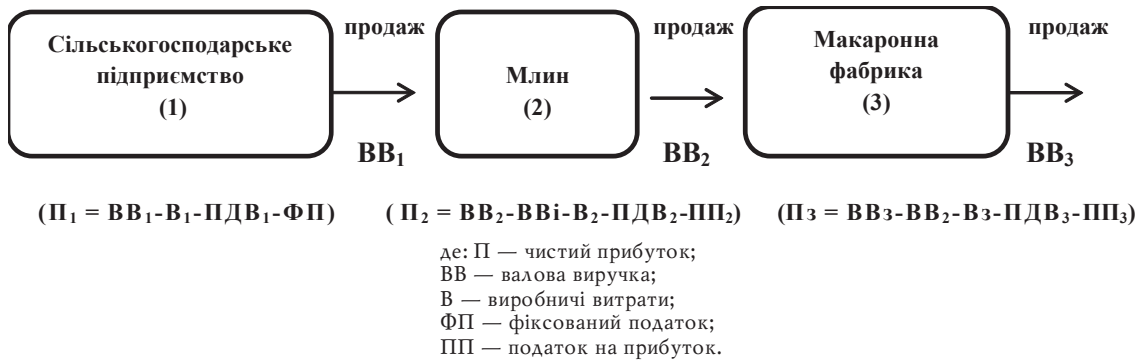
— подолання заборгованості у взаєморозрахунках між аграрними та переробними підприємствами;

— залучення іноземних інвестицій у розвиток та структурну перебудову переробної промисловості [12, с. 50].

Інтегровані агропромислові формування можуть мати різні форми: асоціації, кооперативи, кластери, фінансово-промислові групи, холдингові компанії.

Таким чином, серед усього різноманіття інтегрованих агроформувань, постає питання щодо вичленовування найбільш ефективних їхніх видів, задля надання державі можливості створення для них привабливого інституційного середовища. Найбільш ефективними агроформуваннями на різних етапах сучасної аграрної реформи можуть виявитися різні структури як горизонтального, так і вертикального типу, та головним критерієм виступає основний принцип їх створення і функціонування — забезпечення рівних економічних умов господарювання і рівновигідність співробітництва всіх учасників формування. В цьому зв'язку виникає необхідність узагальнення і характеристики найбільш поширених видів агропромислових об'єднань (табл. 2).

Слід зазначити, що для представлених вище об'єднань існує одна закономірність — їх інтегратором, як правило, виступає переробне

Рис. 3. Схема руху продукції і формування прибутку в комерційному маркетинговому каналі

підприємство. Характерним для інтеграційних утворень цього типу є те, що відносини між ними та їх членами будуються на комерційних засадах і це не дає змоги усунути диспаритет цін та збалансувати економічні інтереси між суб'єктами вертикального ланцюжка руху продукції від виробника сировини до продавця готових до споживання товарів. Очевидно, цей фактор — основна причина того, що інтеграційні формування зазначеного типу, незважаючи на давню історію їх розвитку, не знаходять широкого розповсюдження на практиці не тільки в Україні, а й у інших країнах ринкової економіки.

Ми ж пропонуємо застосовувати альтернативний спосіб вертикальної інтеграції, який забезпечує сільськогосподарським товаровиробникам одержання вигод від суміжних сфер агробізнесу шляхом створення власних збутових, постачальницьких, переробних та інших сільськогосподарських кооперативів. Особливість цієї форми інтеграції полягає в тому, що, по-перше, інтеграторами тут виступають самі сільськогосподарські товаровиробники, а по-друге, господарські відносини між кооперативом і його членами не комерціалізуються, а будуються на засадах собівартості. Це дозволяє значно підвищити прибутки як сільськогосподарського виробництва, так й інших кооперованих сфер агробізнесу.

Вертикальна інтеграція у формі різних видів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів буде економічно вигідною і кінцевим споживачам, тобто суспільству в цілому, оскільки вона сприяє зниженню споживчих цін на вітчизняному ринку, що забезпечить їй успішний розвиток і значну роль в економіці агропромислового виробництва.

В умовах, коли кооперативні формування створюються в межах вертикального продуктового ланцюжка, значно нівелюється проблема міжгалузевого ціноутворення, оскільки чле-

ни кооперативу самі впливають на формування цін у процесі руху продукції і виробів з неї від однієї до наступної сфери агробізнесу. Акціонерна компанія (млин, молокозавод і т.п.), закуповуючи сировину у товаровиробників, диктує їм свої ціни, оскільки вона є територіальним монополістом з переробки. Між кооперативним переробним підприємством і виробниками сировини — його членами не виникає комерційних відносин. Кооперативний млин чи молокозавод не закуповує сировину у своїх членів. Вона передається їм для переробки і реалізується від їх імені. При цьому спочатку встановлюються попередні ціни на передану сировину, а в кінці фінансового року виручка від продажу продуктів переробки за мінусом витрат розподіляється серед членів кооперативу у вигляді кооперативних виплат, які додаються до попередніх цін, що були виплачені їм за сировину, як надбавки до цих цін. Засоби виробництва кооперативи поставляють своїм членам також за собівартістю, тобто до цін оптових закупівель додаються лише витрати [13, с. 9].

Ефективність вертикальної кооперативної інтеграції обумовлюється й особливістю системи оподаткування кооперативних виробничо-маркетингових вертикальних структур. Кругообіг капіталу в їх межах у вигляді сировини та напівфабрикатів без виходу у зовнішнє середовище не оподатковується. Адаже згідно зі статтею 9 Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію", сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють обслуговування своїх членів — виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями [14]. Також Законом чітко визначено, що неприбутковість діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів визначається виходячи із сукупності таких ознак:

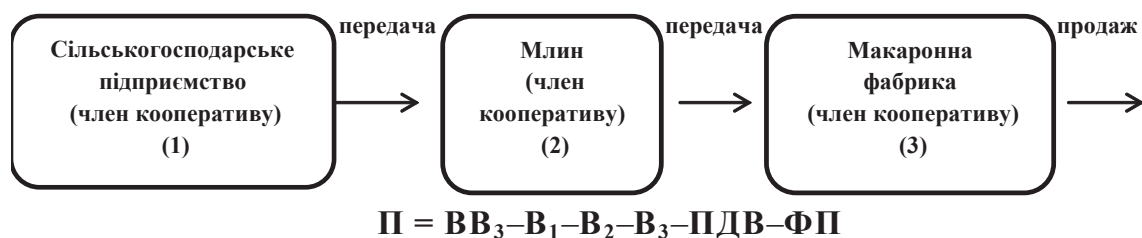

Рис. 4. Схема руху продукції і формування прибутку в кооперативному маркетинговому каналі

— кооператив надає послуги тільки своїм членам;

— члени кооперативу несуть відповідальність за зобов'язаннями, взятими перед кооперативом щодо їх участі у господарській діяльності кооперативу;

— послуги надаються з метою зменшення витрат та/або збільшення доходів членів кооперативу.

Таким чином, кооперативи є продовженням основного виробництва господарств своїх членів. Після відшкодування своїх витрат всі надходження кооператив перераховує у вигляді кооперативних виплат та виплат на пайовий капітал своїм членам. Завдяки цьому значна частина коштів, яка мала би бути через фіскальну систему податків на прибуток вилучена у процесі руху сировини від виробника до приватної переробної компанії і далі, повертається до членів кооперативу, що сприяє зміцненню їх економічного становища.

Для кращого розуміння ефективності кооперативного об'єднання спробуємо побудувати схеми руху продукції і формування прибутку для двох видів маркетингових каналів: комерційному (рис.3) та кооперативному (рис. 4).

У кооперативному ж маркетинговому каналі ситуація складеться наступним чином (див. рис. 4).

Як бачимо, сума прибутку від руху продукції по кооперативному маркетинговому каналі збільшується на величину $\Pi_2 + \Pi_3 + \Pi\Pi_2 + \Pi\Pi_3$, що значно підвищить ефективність виробництва та забезпечить досягнення паритетності економічних відносин в аграрному секторі.

ВИСНОВКИ

Динаміка реальної рентабельності в агросфері показує критичну ситуацію для сільськогосподарських товаровиробників (особливо у галузі тваринництва). Ігнорування інтересів сільгоспвиробників може привести до негативних наслідків функціонування агросектору та повної втрати його головної функції: забезпе-

чення продовольчої безпеки населення України. Тому для пом'якшення диспаритетності в середині агросектору необхідне застосування ефективних форм інтеграційних агроформувань. Як доводить практика, найкращим варіантом для виробників є кооперування, що виступає перспективною формою організації конкурентоспроможного виробництва на селі. Проте в нашій країні розвиток кооперативних формувань зіштовхується з недосконалим законодавчим забезпеченням, слабкою матеріальною базою та недостатньою обізнаністю селян у перевагах об'єднання зусиль для подальшого розвитку їх господарств, що дає підстави для подальших досліджень напрямів державної підтримки кооперативних об'єднань в Україні. Основним напрямом державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів має бути створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів.

Література:

1. Шпичак О.М. Проблеми адаптації ціноутворення на продукцію АПК України до євроінтеграційних умов [Текст] / О.М. Шпичак // Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. — 2007. — № 110. — Ч. 2. — С. 15—21.
2. Яців І.Б. Формування цін на сільськогосподарську продукцію як чинник розвитку аграрного сектору економіки [Текст] / І. Яців, С. Яців // Аграрна економіка. — 2015. — Т. 8, № 1—2. — С. 24—31.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Агропродовольчий розвиток України в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни: кол. монографія / [О.В. Шубравська, Л.В. Молдаван, Б.Й. Пасхавер та ін.]; за ред.

О.В. Шубравської. — К.: ДУ "Інститут економіки та прогнозування України", 2014. — 456 с.

5. Сільське господарство України [Текст]: статистичний збірник за 2014 рік. — К.: Державна служба статистики України, 2015. — 379 с.

6. Бакуменко О. Сільське господарство України напередодні продовольчої кризи [Електронний ресурс] / О. Бакуменко, М.А. Кучер, В. Давиденко, П. Юрчишин // ForbesUkraine. — 2015. — Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1401679-sil'ske-gospodarstvo-ukrayini-naperedodni-prodovolchoyi-krizi>

7. Agricultural Adjustment Act, Pub.L. 73—10, 48 Stat. 31, enacted May 12, 1933.

8. Саблук П.Т. Ціноутворення в період ринкового реформування АПК [Текст]: монографія / П.Т. Саблук. — К.: ННЦ ІАЕ, 2006. — 440 с.

9. Гуторов А.О. Вертикально інтегровані структури у сільському господарстві: економічні засади формування та розвитку [Текст] / А.О. Гуторов // Економіка і прогнозування. — 2011. — № 1. — С. 120—130.

10. Томілін О.О. Формування міжгалузевих зв'язків як один з чинників утворення міжгалузевих відносин в аграрній сфері економіки [Текст] / О.О. Томілін // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — Вип. 4. — С. 372—377.

11. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс] Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

12. Кривоко́ра Ю.Н. Интеграция промышленных производств и сельскохозяйственных организаций: методология и практика [Текст] / Ю.Н. Кривоко́ра // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 2008. — № 8. — С. 49—52.

13. Молдаван Л.В. Участь підприємств АПК у формуванні сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [Текст] / Л.В. Молдаван. — К.: ТАСИС, 2001. — 48 с.

14. Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс] Закон України від 17 липня 1997 р. № 469/97. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>

References:

1. Shpychak, O.M. (2007), "The problems adaptation of pricing for the products of agriculture of Ukraine to European integration conditions", *Naukovyj visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv ta pryrodokorystuvannia Ukrainy*, vol. 110, no. 2, pp. 15—21.

2. Yatsiv, I.B. and Yatsiv, S.O. (2015), "Pricing for agricultural production as a factor of deve-

lopment of agrarian economy sector", *Ahrarna ekonomika*, vol. 8, no. 1—2, pp. 24—31.

3. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 28 June 2016).

4. Shubravs'ka, O. V. Moldavan, L. V. and Paskhaver, B. J. (2014), *Ahroprodovol'chij rozvytok Ukrainy v konteksti zabezpechennia prodovol'choi bezpeky krainy* [The agri-food development of Ukraine in the context of food security], DU "Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia Ukrainy", Kyiv, Ukraine.

5. State Statistics Service of Ukraine (2015), *Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy 2014. Statystychnyj zbirnyk* [Agriculture of Ukraine in 2014. Statistical yearbook], Derzhkostat, Kyiv, Ukraine.

6. Bakumenko, O. Kucher, M. Davydenko, V. and Yurchyshyn, P. (2015), "Agriculture of Ukraine before the food crisis", *Forbes Ukraine*, [Online], available at: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1401679-sil'ske-gospodarstvo-ukrayini-naperedodni-prodovolchoyi-krizi> (Accessed 15 September 2015).

7. Agricultural Adjustment Act (1933), available at: <http://www.legisworks.org/congress/73/publaw-10.pdf>

8. Sabluk, P. T. (2006), *Tsinoutvorennia v period rynkovoho reformuvannia APK* [Pricing in a market reform of AIC], NNC IAE, Kyiv, Ukraine.

9. Hutorov, A. O. (2011), "Vertically integrated structures in agriculture, economic bases of formation and development", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 1, pp. 120—130.

10. Tomilin, O. O. (2012), "Building the linkages as a factor in the formation of interbranch relations in agriculture economy", *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'*, vol. 4, pp. 372—377.

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "Hospodarskyi Kodeks Ukrainy"*, [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

12. Krivokora, Ju.N. (2008), "Integration of industrial production and agricultural organizations: Methodology and Practice", *Jekonomika sel's'koozjajstvennyh i pererabatuvajushchih predpriyatij*, vol. 8, pp. 49—52.

13. Moldavan, L.V. (2001), *Uchast' pidpriemstv APK u formuvanni sil's'kohospodars'kykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv* [Participation agricultural enterprises in shaping agricultural service cooperatives], TASIC, Kyiv, Ukraine.

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), *The Law of Ukraine "Pro sil's'kohospodars'ku kooperatsiiu"*, [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>

Стаття надійшла до редакції 04.07.2016 р.